

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Generalis Totivs Sacri Ordinis Clericorvm Canonicoꝝ Historia Tripartita

Pennotto, Gabriele

Coloniae, Anno M.DC.XXXXV.

LX. De Reformatione dicta Congregationis, & illius Monasterijs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38634

monasteriorum: quae dicta congregatio obtinebat ante reformationem, de ijs folijs dicemus, quae post reformationem sub Ioanne Tertio Portugalliae Rege secutum eidem congregationi fuerunt vnita, quod in sequenti capite praestandum erit.

CAPVT SEXAGESIMVM.

De Reformatione praedictae Congregationis, & de illius monasterijs.

ANte primam reformationem anno 1527. inchoatam, mos erat canonicis S. Crucis Colimbricensis, & aliorum dictae congregationis Cenobiorum per Priores perpetuos a Conuentibus canonicis electos gubernari. Quo tempore nimirum a prima dicti monasterij institutione vsque ad annum 1527. duos ac viginti perpetuos Priores habuisse perhibetur. Quorum primus fuit S. Theotonius vnus e primis illis duodecim praedicti monasterij fundatoribus, & antea Prior Vitisensis Ecclesiae, quae nunc est Cathedralis: nam Venerabili Tellone in humanis superflite, nullus erat Prior titularis canonicus, & Capitulariter electus, sed erat tantum Prior claustralis Odorius nomine, ad quem diriguntur litterae Innocentij II. superiori capite memoratae, post obitum vero eiusdem Venerabilis Archidiaconi primò canonicè electus est in Priorem maiorem, ac titularem (etsi reluctans & inuitus) ipse B. Theotonius, qui tandem regimine suscepto, zelo, & prudentia, & vitae sanctitate munitus, pro canonica disciplina, bonis, ac iuribus monasterij conseruandis, & augendis magna, & mirabilia patravit, priuilegia complura à Summis Pontificibus Lucio II. Eugenio III. & Adriano IV. obtinuit, Deo & hominibus charus, & amabilis, cuius gestorum narratio non intra vnus paragraphi ambitum perstringi potest, sed integrum librum requirit. qui decimum grandaeuus, nimirum annum octogesimum attingens, bonis operibus plenus, miraculis etiam in hac vita conspicuus, ex terreno huius corporis ergastulo ad caelestem patriam migravit anno salutis 1162. die 18. Februarij, quo illius festum solemnè veneratione celebratur. Huic secundus successit Dominus Ioannes Theotonius eiusdem B. Theotonij nepos, & in regimine coadiutor, ad quem scriptus Alexander III. anno 1163. obiit anno 1181. Tertius alius Dominus Ioannes, qui tribus tantum annis vixit in regimine, obiit anno 1184. Quartus Dominus Petrus, obiit anno 1191. Quintus Dominus Petrus de Froes huic Caeselinus III. dedit

insigne priuilegium contra inuolens honorum monasterij anno 1196. Calendis Augusti, praefatus fuit anno quinto, quod Pius V. confirmauit, & est aduertendum ab ijs, qui gaudent priuilegijs dictae congregationis. Eo vero obitu, successit sextus in ordine D. Ioannes de Martyrum ex Ordine Minorum reliquus, qui profunde Catholica passus sunt apud Marothium, anno 1220. Colimbram sunt delata: quas cum Dominus Petrus infans Alphonsi Regis huius nominis II. eò vehendas curallet, vti Ecclesia cathedralis Colimbriae conderentur, adiuvante ad opus illius Sacellano Domino Ioanne Roberto S. Crucis canonico, cuius custodia ipsae reliquiae fuerunt traditae, mirabile dictu, mula, quae pignora in ipsis condita ferebat, ad fores Cenobij S. Crucis sublitit, nec loco moueri potuit, donec apertis templi valuis illud ingressa, ante altare matris genibus flexis procumbens, non prius surrexit, nec sacra pignora deponerent. Aderat ibi laicus B. Antonius de Padua nuncupatus antea Dominus Ferdinandus de Bullohes eiusdem congregationis, ac Cenobij Regularis canonicus, in qua congregatione iam vndecim annis virtutum, & miraculorum gratia, & splendet conuolare incipiebat. hic deuotionis heros in sanctos Martyres comnotus, quos paulo antea in eodem monasterio adhuc viuentes hospitium fuerat, martyrium sciens, à supra dicto Priore ad Ordinem B. Francisci transeundi licentiam impetrauit. Obiit dictus Ioannes Prior anno 1216. quin quennio post obitum ipsius B. Antonij Ferdinandij, cui septimus in regimine successit Dominus Ioannes Petri obiit anno 1270. Obitus Dominus Bartholomaeus, qui Beatus S. Vincentij Martyris à Rege Alphonsio Henrico illuc delatum, thecis aureis, & argenteis gemis ornatis inclusit, vixit vsque ad annum 1274. Nonus Dominus Petrus, qui annis decem Prioratum tenuit, obiit anno 1304. Decimus successit Dominus Laurentius Petri, vixit vsque ad annum 1324. Vndecimus Dominus Durandus Pelagij, vixit die nona Septemb. Duodecimus Dominus Dominicus, qui obiit anno 1322. Tertiusdecimus Franciscus Petri vsque ad annum 1332. Decimus quartus Dominus Valscus de Bayo. Decimus quintus Dominus Alphonsus, sub quo Moria fluuius erumpente, horribilis monasterij inundatio accidit, cum maxima scripturarum, & altarum rerum iactura, Decimus sextus Dominus Gondifalvus, hic zelantissimus iurium, & bonorum sui monasterij spiritualium, & temporalium, fuit propugnator, ac defensor tum aduersus Aluarum Colimbriae Episcopum, tum contra Praefectum, & Populum Ciuitatis, quem Deus & B. Rex Alphonsus Henricus inibi tumalatus miraculose non semel adiuuerunt: nam & nepos Episcopi villam quandam monasterij per vim imad-

dem in eadem villa cernatur, ante oculos eiusdem Episcopi repente vita priuatus est, & Praefecti fuit latus qui in gratiam ciuium Colimbricensium a curiam noui fontis ad iura monasterij spectantem ad dixerat, in 20 quis est praefectus, & quidam Petrus Alphonsus, qui infantem D. Petrum Regis filium & ipsam Ciuitatis Praefectus ad aquas ab ecclesia incitauerat, morte subitanea correptus, & Martinus Dominici auditor Ducis Colimbriae qui monasterij vineas in ualserat, repentina pariter correptus, ex loco vinearum domum delatus, tres paucos dies animam exhalauit. Huius Prioratus virtus in operibus misericordiae erga pauperes misericordie respicendunt tempore magna sterilitatis, quo modicus tritici tribus quinaris stabat: na horreo aperto maioris modiorum hordei, ac millij pleo perperam multitudinem innumerabilem in periculo mortis liberauit. Vixit in Prioratu annis 21. Obiit autem anno 1403. 17. Calend. Maij. Decimus septimus fuit Dominus Gomefius, qui olim Florentiae Camaldulensium Abbas fuerat, nuncius Apostolicus ad illas regiones à Pontifice destinatus, tenuit Prioratum vsque ad annum 1442. cui Decimus octauus successit Dominus Ioannes à Colla. Decimus nonus D. Ioannes de Morcia ex nobili, & generosa familia Marchionum ville Regalis. Obiit anno 1506. Vigentesimus Dominus Petrus, qui fuit Episcopus Igitanensis. restit monasterium vsque ad annum 1516. Post cuius obitum consecutus est Prioratum Dominus Alphonsus S. R. E. Cardinalis, & Regis Emanuelis adhaesit infra annos etatis legitime conuersus, cui per resignationem ab eodem Alphonsio Cardinali factam successit Dominus Henricus infans illius frater, qui postea fuit Cardinalis, & denique Rex Portugalliae, & hic fuit vltimus Prior S. Crucis ante primam reformationem: na fere anno 1541. à Rege Ioanne successus esset quidam eius filius notus nomine D. Eduardus, sed breui intervallo ex hac vita migravit.

Ceterum quod tractu tanti temporis sicut pro humanae fragilitatis conditione, cui propium est ad ima tendere, & in deterius labi, fuit quod praedictum monasterium Prioribus succedens, quos Comendatarios vocamus, regendam tradidit tandem ceperit, ceperunt etiam ipsi Colimbricenses canonici paulatim relaxari, & à primaria institutione sanctissimorum virorum Theotonij, & aliorum dictae congregationis patrum ac fundatorum deflectere, & iugo regularis disciplinae fere abiecit, vitam potius seculari ducere. Quod animaduertens clementissimus, & religiosissimus Portugalliae Rex D. Ioannes III. & mente gerens, quantam operam illius priores Portugalliae Reges in eiusdem monasterij splendore, bonis, ac iuribus fouendis, & augendis costulissent, illorum pietatis, ac religionis veneratione, ad illius ruinam reparandam animam adiecit. Quare facultate prius à Sede Apo-

lum in eadem villa cenante, ante oculos eiusdem Episcopi repente vita priuatus est, & Praefecti filium qui in gratiam ciuium Colimbricensium aequam notum fontis ad iura monasterij spectantem abduxerat, in aquis est praefectus, & quidam Petrus Alphonsus, qui infantem D. Petrum Regis filium, & ipsam Ciuitatis Praefectum ad aquas abductus in castris, morte subitanea correptus, & Martinus Dominici auditor Ducis Colimbrig, qui monasterij vicarius inuaserat, repentina paralisi correptus, ex loco vinearum domum delatus, intra paucos dies animam exhalauit. Huius Prioris virtus in operibus misericordiae erga pauperes mirifice respicienda est: tempore magnae sterilitatis, quomodocumque trinitibus quinaris stabat: nam horreo aperto multorum modiorum hordei, ac milij plecto pauperum multitudinem innumerabilem a periculo mortis liberauit. Vixit in Prioratu annis 21. Obiit autem anno 1403. 17. Calend. Maij. Decimus septimus fuit Dominus Gomefius, qui olim Florentiae Camaldulensium Abbas fuerat, natusque Apostolicus ad illas regiones a Pontifice destinatus. tenuit Prioratum vsque ad annum 1441. cui Decimus octauus successit: Dominus Ioannes à Colla. Decimus nonus D. Ioannes de Merca ex nobili, & generosa familia Marchionum villae Regalis Obiit anno 1506. Vigentesimus Dominus Petrus, qui fuit Episcopus Igitanensis. tenuit monasterium vsque ad annum 1516. Post cuius obitum consecutus est Prioratum Dominus Alphonsus S. R. E. Cardinalis, & Regis Emanuelis filius adhuc infra annos aetatis legitimae constitutus, cui per resignationem ab eodem Alphonso Cardinali factam successit Dominus Henricus instans illius frater, qui postea fuit Cardinalis, & denique Rex Portugalliae, & hic fuit vltimus Prior S. Crucis ante primam reformationem: nam obiit anno 1541. à Rege Ioanne successit esset quidam eius filius notus nomine D. Eduardus, ubi oritur interuallo ex hac vita migravit.

II. Ceterum quod tractu tanti temporis siue pro humanae fragilitatis conditione, cui preceptum est ad ima tendere, & in deterius labi, hoc quod praedictum monasterium Prioribus fidelitatis, quos Commendatarios vocamus, regendum traditum tandem cepisset, ceperunt etiam ipsi Colimbricenses canonici paulatim relaxari, & à primaeuâ institutione sanctissimorum virorum Theotonij, & aliorum dictae congregationis parentum, ac fundatorum dellectere, & iugo regularis disciplinae ferè abiectio, vitam potius seculari ducere. Quod animaduertens clementissimus & religiosissimus Portugalliae Rex D. Ioannes III. & in mente gerens, quantam operam illius reuerentes Portugalliae Reges in eiusdem monasterij splendore, bonis, ac iuribus fouendis, & augendis contulissent, illorum pietatis, ac religionis vere emulatores, ad illius ruinam reparandam animatum adiecit. Quare facultate prius à Sede Apo-

stolica impetrata, necnon etiam ex commissione Illustriss. & Reuerendiss. Domini Henrici S. R. E. Cardinalis eiusdem monasterij Prioris Commendatarij, cuius Cardinalis tunc in minoribus constituti idem Rex tutelam agebat, fratrem Blasium de Braga ex Ordine S. Hieronymi ad Priorem claustralem, & canonicos dicti monasterij reformandos destinauit. Coepit est reformatio anno Christi 1527. die 13. Octobris, vt ex scripturis authenticis apparet: & quidem hisce legibus, institutis, & sub tali, & tanta Regularis disciplinae disciplinae, praesertim in clausula, & silentio seruandis, vt nec illa celeberrima Cartusienensium congregatio illi praesaret. Quam ob causam à publicis processibus, quibus priores canonicos ante ipsam reformationem adesse oportebat, Apostolica indulgentia fuerunt dispensati. Selecti sunt autem perhinc optimi iuuenes bonae indolis, & virtutibus imbuti, alij etiam Nouitij additi à pristinis canonicis iam admissi. Demum haec sancta reformatio adeo utilis, adeo insignis fuit, vt illa mediante, institutio canonica ad pristinae vitae integritatem in Regno Lusitaniae sit exactissime restituta, & canonici ipsi, qui prius ob illorum vitam parum religiosam contemptui habebantur, cunctis populis, ac in primis ipsis Serenissimis Regi, ac Reginae summam venerationem essent, ac etiam admirationi. Extant literae Serenissimae Reginae Dominae Catharinae ipsius Regis Ioannis III. relictae, & Philippi II. Regis Hispaniarum sororis ad Summum Pontificem in commendationem eorumdem canonicorum, & eorum laudem scriptae, & vix credibilia narrantes.

III. In hac reformatione praedicti monasterij regimen est penitus immutatum: nam Priores, qui antea erant perpetui, postea triennales esse ceperunt. Porro in eadem reformatione quod canonici Priorem maiorem siue titularum ex gremio illorum Capituli non haberet (erat quippe fiduciarius siue secularis commendatarius, nempe ipse Dominus Henricus S. R. E. Cardinalis) facta est diuisio, aut separatio quaedam bonorum dicti monasterij, vt enim Prior claustralis, & canonici reformati congruam sustentationem haberet, nonnulla loca, redditus, & census à mensa Priorali sunt dismembrata, & mensae conuentali canonicorum reformatorum applicata: & deinde idem Henricus Prior Commendatarius maior factus, vt eadem reformatio suam plenum & integrum sortiretur effectum, nec vnquam successu temporum impediretur, quominus in dies ad vberiore statum, & perfectionem cresceret, omnia iurisdictionem, dominium, superioritatem, potestatem, & correctionem, quae ad Priorem maiorem pro tempore existentem spectabat, à semetipso abdicatum Priori claustrali pro tempore existenti, & iuxta dictae reformationis statuta electo remisit, & plenissime in illum transfudit, quae omnia postmodum Paulus III. probauit, & confirmauit.

Non

Non tamen omnia bona monasterij in eadem reformatione, quae à Commendatariis tenebantur, illi sunt restituta, quin potius praedictus Rex D. Iohannes ex parte veltigalium, quae ad mensam Priorum maiorum pertinebant, Colimbricensē Academiam condidit, & erexit, & castrum Lerinense, quod ad dictum monasterium spectabat, in Episcopatum erigendum curauit, & castrum de Arronches, quod S. Theotonius primus Prior de Saracenorū manibus eruerat, ipse Rex Episcopatu de Portalegre adiecit.

IV. **P**orro reformatione ipsius monasterij S. Crucis feliciter absoluta, idem Rex animum adiecit ad duo alia Cœnobija in Episcopatu Vlyssiponensi constituta, quae olim conspicua reformanda, videlicet monasterium S. Vincentij, & monasterium S. Saluatoris de Ecclesiola nuncupatum, quod pari felicitate, ac facilitate obtinuit. Demum idem Rex Pontificatus Pauli IV. anno secundo ab eodem Pontifice obtinuit, ut tria praedicta monasteria S. Crucis, S. Vincentij, & S. Saluatoris de Ecclesiola sic reformata, in formam vnius congregationis more congregationum Italicarum iungeretur, vna cum alijs monasterijs in Regno Portugalliae reformandis, vel denuo fundandis, & alias iussu acquirendis, cuius congregationis caput esset Prior ipsius Cœnobij S. Crucis, & ab illo congregatio S. Crucis Colimbricensis in posterum vocaretur. Cuius concessionis extant literae, seu illarum exemplum in nostro Archivio Romano totam seriem reformationis dicti monasterij, & aliorum, ac etiam erectionis illorum in vnam formam, & vni corpus coaggregationis continentes. Data apud S. Petrum sub sigillo officij Sacrae Poenitentiarie 17. Calend. April. Pontificatus Domini Pauli Papae IV. anno secundo, quas breuitatis gratia omitto. Exinde verò cepit ipsa congregatio numero monasteriorum antiquorum, sed reformatorū, ac nonnullorum, quae postea sunt fundata, & etiam numero canonicorum per totam Lusitaniam crescere & multiplicari, quorum monasteriorū Catalogus, quod supra cap. 32. positus fuerit, nūc inutilis repetitionis euitanda gratia aliqua notabilis, & memoria digna circa nonnulla ex praedictis monasterijs solum aduertemus.

V. **P**rimum igitur, ac princeps huius congregationis collegium, quod ceterorum omnium est caput, est ipsum Illustissimum, ac celeberrimum, regiumque cœnobium S. Crucis, cuius Prior, qui singulis triennijs in Generalibus comitijs totius congregationis eligitur, eiusdem est Prior sine Superior Generalis, de cuius fundatione, privilegijs, & sanctorum Reliquijs in eo reconditis cum Regibus, & Regina, & filiis, & filiabus Regum Portugalliae dictum est in cap. praecedenti.

Secundum est collegium S. Vincentij Martyris prope ciuitatem Vlyssiponam ad plagam O-

rientalcm, ab Alphonso Henrico primo Portugalliae Rege anno 1148. fundatum, cuius fundatio occasio haec fuit. Anno 1148. Alphonso Rex Portugalliae Henrici Comitis, & Reginae Tharsizae filius, inimicorum Crucis Christi extirpator mirificus anno regni sui 18. aetatis 40. collegium exercitum, & obsedit Vlyssiponam tunc ciuitatem Saracenorū habuit; auxiliarem electam manum fortium viroorum, quos illi Dominus ad dei successos in auxilium misit cum centum sexaginta nauibus ex partibus Septentrionis, videlicet Theotonicorum, Francorum, & Anglorum. Hi de nauibus proficientes intrepide in parte maris ciuitatem allabantis flua contra illam castra disposuerunt quique per generationes, aliquas suas, Theotonicis suburbia Orientalia Saracenis fugatis occupauerunt: Angli cum Britannis, & Aquitanis suburbia, quae sunt ad Saluetatum similiter tenuerunt: nam Septentrionalia Rex cum Ducibus, & equitibus sua multitudine obsidebat, cum autem multi de Francis, quae praepara pro Christo vita, seu morte, propinqua mensura ciuitatis accederent, quibus retonis, & machinarum de sepe irruentium occurrentia, vitiorum cadauera pro Christo monentium religiosè more Catholicorum sepulturam acciperent, ipse Rex accessit Reuerendiss. Beatus si Archiepiscopo Ioanne (is vnius erat ex duobus eim primis cœnobij S. Crucis Colimbricensis fundatoribus) cum coegit, ut statim prope illarum caeterorum duo caemeteria delinqueret, & latius adregendo ritu Ecclesiastico sanctificaret, vocum uocens, quod si Dominus in manum illius traderet ciuitatem, duas ibi Ecclesias cum duobus collegijs religiosorum hominum, qui pro salute caeterorum deprecarentur, statim exstruendas caeret. Igitur Archiepiscopus Ioannes caemeteria designatis, duos quoque lapides consignatos praefundandis duabus Ecclesijs Rogi offerit, quos illi vota praueiciens statim locauit, alterum in caemeterio Theotonicorum, vbi nunc situm est monasterium S. Vincentij martyris: alterum in caemeterio Anglorum, vbi est Ecclesia S. Martini ad Martyres, propter eos sic dicta, qui vique ad mortem pro Christo certantes ibidem sepulti fuerunt. His ita gestis ceperit Franci secundam Ecclesiam consuetudinem interfecta fuit Ecclesiasticae mandare sepulture, & super ea Ecclesiam edificare, ac de proprio sumptibus praefuerunt presbyteram nomine Roardum, quatuordecim diebus Missas cantaret, & oblationes acciperet à populo ad fabricam Basilicae erigendam, cum autem anno Domini 1148. mensis Octobris in die festo SS. Crispi, & Crispiniani capta Vlyssipona Rex votum suum velle opere completi accessit ciuitatis antilite nomine Gubernat-

quem reem ordinari fecerat, ut quam vellet ex caeteris Ecclesijs praedictis, sibi, & suis clericis coedificaret, optionem dedit, qui Ecclesiam S. Mariae ad Martyres, quod vbi esset vicinior, postulat, & obtinuit: altera verò S. Vincentij Rex cum omnibus suis iuribus suae dispositioni referuauit. Cuiusque de constituendo in ea collegio religiosorum viroorum cogitaret, ecce Gualterus Abbas singularis sanctae canonice regularis ex ordine Praemonstratensi natione Flamingus, cum quosdam sui ordinis fratibus Vlyssiponam venisset, Rex eidem Ecclesiae statim praefecit, ac ex parte Regis, vires, & redditus pro stipendijs fratribus in ea commorantium necessarijs eidem abbatem donare. Verum quod dictus Gualterus ea suo Praemonstratensi monasterio vellet subijcere, effectus filia, Rege contradicente, dimissa Ecclesia ad suos reuerfus est. Quare Rex canonice quendam regularem monasterij, quod dicebatur de Balneo, Godinum nomine, qui postea fuit Episcopus Lamacensis, eidem Ecclesiae Priorem constituit: quo ad Episcopatum euectus ante eandem alius dicti monasterij de Balneo canonicus nomine Menendus octo annis, cui successit Dns Pelagius canonicus eiusdem monasterij de Balneo, qui in viuis agebat anno Domini 1188. & haec omnia fideliter excepta sunt ex caeteris fundationis dicti monasterij vetustissimae, ab auctore illorum temporum exarata, & in archiuis ipsius monasterij vique in hanc diem incorrupta, per quam constat non solum de antiquitate fundationis dicti monasterij, & de illius fundatoribus, sed etiam cuius instituti fuerint primi regulares canonici in eodem monasterio constituti, mirum ex monasterio de Balneo vetustissimo, non autem ex congregatione S. Martini Gubernans, ut quidam auctores gratis asserunt, & sine fundamento.

De hoc monasterio nonnulla lib. 1. cap. 35. in fine annotauimus, quae omnia videnda erunt: nā in illis haec bis, vnde plures errores Ioannis Marqueti Eremitae Angulimenfis emendes in suo libro de Origine Fratrum Eremitarum. Habuit autem illud monasterium viros sanctitate, & virtutibus Domnum Godinum primum illius Priorem ex ordine canonicorum regulariū, postea Episcopum Lamacensem, deniq; Archiepiscopum Bretharensem, Domnum Ferdinandū de Balneo, postea Antonium de Padua nuncupatum, & inter Diuos relatum, Domnum Stephanum Petri Episcopum de Tala, Domnum Antonium Episcopum Tingitanensem, D. Didacum Ortz de Villegas primo Episcopum insulae S. Thomae, postea Episcopum Vlyssiponensem, Domnum Ferdinandum de Menezes regium facellanum maiorum, & Lamacensem Episcopum, ac etiam Vlyssiponensem Archiepiscopum, qui omnes fuerunt etiam Priores dicti monasterij ante illius reformationem, quae facta est sub Io-

Henrico primo Pontificatus eius anno 1148. Alphonsus Rex...

quem recens ordinari fecerat, ut quam vellet ex...

De hoc monasterio nonnulla lib. 1. cap. 35. in...

anne III. anno 1540. per quam Piores perpetui...

Terzio loco inter monasteria dictae congrega...

CAPVT SEXAGESIMVM PRIMVM.

De viris Illustribus Congregationis Colimbricensis.

Abit hęc congregatio ante, tum post ipsam reforma...

VI.

I.